

beneficis que agavellaven els Lorena: Joan, fill de Renat II de Lorena, en 1505, quan tenia set anys d'edat, se'l féu bisbe de Metz en morir el seu oncle Enric, que era el bisbe anterior. En 1517, als dinou anys és nomenat bisbe de Toul i en 1518 bisbe de Therouenne i cardenal. A poc a poc va colleccionant bisbats i arquebisbats que usufructua alhora: Valence (1521), Die (1521), Verdun (1523), Narbona (1524), Reims (1523), Albi (1536), Lió (1537), Macon (1537), Agen (1541) i Nantes (1542). A més, regenta les abadies i els beneficis corresponents de Gorze, Fecamp, Cluny, Marmoutiers, Saint Ouen, Saint Jean de Laon i Saint Germer, Saint Medard de Soissons i Saint Mansuy de Toul. En 1529, traspasà el bisbat de Metz al seu nebot Nicolau que tenia quatre anys i més tard li regala el de Verdun, però en casar-se aquest amb Margarita d'Egmont torna a encarregar-se d'ambdós. En 1538 cedeix el bisbat de Reims al seu nebot Carles.

Era aleshores que els càrrecs de la cúria romana es compraven a subhasta i les decisions papals i de les sentències d'uns simulats tribunals eclesiàstics eren font permesa de profit i explotació simoniaca.

Les dignitats eclesiàstiques no eren premi a la virtut i al saber, sinó a la potestat o al soborn. Acabem d'esmentar a Joan de Lorena que a set anys d'edat era bisbe a Metz, i traspasa més tard el bisbat al seu nebot Nicolau que només tenia quatre anys; però molt abans, ja, Ferran d'Antequera, amb dispensa del Papa, féu nomenar Mestre d'Alcàntara el seu fill Sanxo, que tenia vuit anys. El primat de Toledo en el memorial dirigit a l'emperador Carles V, afirma que es trobaven a Roma cinc o sis mil espanyols, comprant beneficis, "ya que por nuestros pecados tal es hoy la costumbre"; afegia que la majoria de canonges de les catedrals espanyoles havien estat palafreners a Roma o traficants de beneficis, i ocupaven el càrrec sense saber ni gramàtica. I a Espanya per obra del Cardenal Cisneros i avançant-se als altres països, feia molt de temps que s'havien reformat els mals costums religiosos.

El mateix Papa explotava com una empresa comercial la concessió de les indulgències que perdonaven en l'altre vida els més afrosos pecats. Ferran el Catòlic ha de protestar que Roma ven-

gui indulgències als judaitzants perquè així escapaven a la Inquisició espanyola i privaven, sobretot, la confiscació dels seus béns a favor de la Corona i dels inquisidors, que és el que més interessava al rei. Els Fuggers, els poderosos banquers d'aquell temps, guanyaren gran part de la seva immensa fortuna en l'administració i monopoli de les indulgències.

En l'ordre doctrinal encara el mal era més perillós. El cardenal Bembo renya a Sadolet, cardenal també més tard, per la propensió a esmentar trossos de l'Evangeli, que Bembo acusa de pervertir el gust; i diu l'historiador Lea, que en la cort del Papa Lleó X no era tingut per home culte qui no professava una opinió herètica sobre algun punt del dogma.

ESCLAT DE L'HETERODOXIA DE SERVET.

Perduda la confiança, la magnificència que rodeja el Papa li sembla a Servet pecat i carro triomfal de l'Anticrist. L'ànima ingènuament religiosa de Servet se sent capgirada per aquell luxe que no s'adiu amb el concepte que s'ha format del Crist i es desfoga en imprecacions al record de la sumptuositat del Papa i el seu seguici que contempla en l'acte de la coronació de Carles V a Bolònia. "Amb aquestos mateixos ulls—diu en la *Restitució del Cristianisme*— veïrem que ell era portat amb pompa a coll dels prínceps (de l'Església), amenaçant amb la seva mà les creus, i que se l'adorava de genolls a terra per tot el poble, en mig de les places, a tal extrem que els que podien besar els seus peus i les seves sandàlies es consideraven felços sobre els altres mortals, i deien haver aconseguit moltes indulgències, i, per aquesta causa, havien remés o rebaixat les penes de l'infern per molts anys". En lloc del pontífex del cristianisme, Servet creu enfrontar-se amb l'Anticrist i això el fa exclamar: "Oh, la bèstia de les bèsties, la més gran bagassa impudentíssima!"

La visió de Servet respon ja a un esperit del tot perdut pel catolicisme. El seu llenguatge és corrent en el món protestant: estil pamfletari, barreja de literatura bíblica i de grolleria del carrer. Venia de lluny el llenguatge agressiu dels teòlegs: "Els mestres estan plens de ciència, però no d'urbanitat ni cortesia", exclama el papa Pius IX un segle abans. Es que en èpoques de crisi espi-